

Maria Eduarda Duarte

Wydział Psychologii, Uniwersytet w Lizbonie

Violetta Drabik-Podgórna

Marek Podgórnny

Katedra UNESCO Całozyciowego Poradnictwa Zawodowego

Instytut Pedagogiki, Uniwersytet Wrocławski

Od Redakcji

Numer *Studiów Poradczawczych / Journal of Counsellogy*, który oddajemy do rąk Czytelników, jest numerem szczególnym. W całości poświęcony jest zagadnieniom szeroko rozumianego poradnictwa kariery i konstruowania życia, a wyjątkową okazją dla jego powstania jest 20-lecie współpracy prof. Jeana Guicharda z paryskiego INETOP-CNAM z wrocławskim środowiskiem naukowym, w szczególności zaś z Uniwersytetem Wrocławskim oraz Naukowym Towarzystwem Poradczawczym. W roku 2017 Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Adam Jezierski na mocy uchwały senatu z dnia 22 lutego przyznał prof. Guichardowi Medal Uniwersytetu Wrocławskiego. To szczególne wyróżnienie jest przyznawane wybitnym osobistościom, które przyczyniły się do rozwoju Uniwersytetu i jego dobrego imienia.

Na początku zatem chcielibyśmy przedstawić sylwetkę prof. Guicharda, który jest jednym z niewielu współczesnych naukowców, którzy w tak dużym stopniu przyczynili się do rozwoju współczesnej psychologii stosowanej, a zwłaszcza psychologii poradnictwa kariery. Badaczy tak uhonorowanych, tak doświadczonych, posiadających w swoim dorobku tak wiele tak dobrze napisanych publikacji nie ma obecnie wielu. Nie jesteśmy w stanie wyobrazić sobie współczesnego poradnictwa bez Niego. Już teraz można powiedzieć, że pozostał On trwały znak, który nie ogranicza się jedynie do nauki, lecz także przyczynia się do zrozumienia źródeł wiedzy, a przez to również do wzbogacenia dziedzictwa kulturowego i naukowego każdego z nas.

Jean Guichard lubi operę i malarstwo, uwielbia czytać prace filozofów i zgłębiać dzieła innych naukowców. Prof. Guichard tworzy również teorię. Zaprojektowana i skonstruowana przez Niego teoria umożliwia lepsze zrozumienie jednostek w procesie samokonstrukcji, jak również pozwala uchwycić sposób, w jaki starają się one tworzyć i integrować siebie w społeczeństwie niepewności.

Innymi słowy – jak sam to podkreśla – zrozumieć główne czynniki i procesy samokonstrukcji obecne w całym życiu (Guichard, 2009). Na potrzeby konstruowanych przez siebie teorii Jean Guichard nieustannie prowadzi badania, poszukując wspólnych płaszczyzn i takich elementów, które jednoczą i nadają spójność Jego życiu zawodowemu oraz Jego życiu w ogóle: jako naukowca, jako myśliciela...

Jean Guichard urodził się i dorastał we Francji, w małej wiosce w Ardenach. Ukończył studia licencjackie i magisterskie na Uniwersytecie Lille III, odpowiednio w 1968 i 1972 roku, a w 1975 roku uzyskał dyplom doradcy zawodu (*Certificat d'Aptitude aux Fonctions de Conseiller d'Orientalion*), zaś w 1982 roku doktorat, na podstawie rozprawy doktorskiej *L'Université éclatée: Approche des différentes populations s'inscrivant pour la première fois à l'Université dans la Région Nord-Pas-de-Calais* (*Eksplozja uniwersytetu – nastawienie różnych grup rozpoczynających studia uniwersyteckie w regionie Nord-Pas-de-Calais*). W 1991 roku Guichard uzyskał najwyższy dyplom akademicki we Francji, czyli habilitację (*Habilitation a diriger des recherches*), prezentując pracę zatytułowaną *Identité, scolarité, projet: L'école et la formation des intentions d'avenir* (*Tożsamość, szkolnictwo, projekt: Szkoła i tworzenie planów na przyszłość*).

Podczas przemówienia, które wygłosił z okazji przyznania nagrody Europejskiego Stowarzyszenia Projektowania Zawodowego i Poradnictwa Kariery (*European Society of Vocational Designing and Career Counseling – ESVDC*) w 2012 roku powiedział:

Nie mogę mówić o Lille bez wspomnienia mojego przyjaciela – Vincenta Thiela – który był studentem pochodzącym z Charleville'a, podobnie jak ja. Był on o wiele bardziej wykształcony ode mnie. Ale przede wszystkim wiedział, jak pracować. W rzeczywistości to dzięki niemu odkryłem, że nie umiem wydajnie pracować. Pomógł mi zrozumieć, na przykład, że aby przeczytać książkę, trzeba zadać jej kilka pytań, żeby podnieść jej argumentację (Guichard, 2012).

Jesteśmy pewni, że ten sposób myślenia towarzyszy Mu do dzisiaj.

Po kilku latach pracy w Lille III Guichard przeniósł się do Paryża, aby zostać badaczem i stażystą w *Institut National d'Etudes du Travail et d'Orientalion Professionnelle (INETOP) du Conservatoire National des Arts et Métiers (CNAM)*. Następnie, jak sam mówił:

Po pięciu latach pracy w INETOP wróciłem do Lille jako starszy wykładowca psychologii. Nie byłem związany z wydziałem psychologii, ale raczej z socjologicznym, gdzie koledzy pracowali głównie nad osobami wykluczonymi, porzucającymi edukację, bezrobotnymi, nad społeczną inkluzją, itp. Ich głównymi punktami odniesienia były Herbert Mead, Erving Goffman, Howard Becker, Szkoła Chicagowska, Pało Alto itd. Będąc w nowej grupie kolegów, odkryłem zupełnie nowy sposób podejścia do zjawisk (Guichard, 2012).

Słowa te są bardzo ważne dla lepszego zrozumienia Jego sposobu myślenia, sposobu prowadzenia i konstruowania refleksji: główna troska podczas Jego

życiowej aktywności obraca się wokół kontekstu społecznego, w którym ludzie żyją i wzajemnie na siebie oddziałują.

Kilka lat później Guichard przeniósł się ponownie do Paryża, gdzie został profesorem psychologii (1992–1996) na Uniwersytecie Paryskim (Paryż III). Ponownie nie na Wydziale Psychologii, ale na Wydziale Informatyki i Komunikacji. I znów była to okazja do odkrycia nowych dziedzin wiedzy: pragmatyzmu i centralnej roli dialogizmu w myśleniu, co otworzyło przed Nim kolejny, jeszcze inny intelektualny świat, a zdolność do asymilacji i integracji wiedzy dostarczyła Mu podstaw do budowania autorskiego interdyscyplinarnego systemu teoretycznego, który rozwija w ciągu swojego życia. W 1996 roku został profesorem w INETOP-CNAM (*Universités de psychologie de classe exceptionnelle depuis 2009*) (tytuł nadzwyczajny po 2009 roku), gdzie w latach 1996–2002 był dyrektorem tej niezwykle ważnej i słynnej we Francji uczelni.

Jego głębokie zaangażowanie obejmuje wiele różnorodnych aktywności: był redaktorem najważniejszego czasopisma wydawanego w języku francuskim w dziedzinie poradnictwa *L'Orientation Scolaire et Professionnelle* (1997–2006), a od 2007 roku jego współredaktorem. Był również członkiem redakcji dwóch innych czasopism francuskich: *Recherche et Formation* (do grudnia 2009) i *La Nouvelle Revue de l'AIS*.

Jego dorobek naukowy, pozycja i prestiż w dziedzinie psychologii poradnictwa sprawiły, iż powierzano mu rolę współredaktora i członka rad redakcyjnych czołowych czasopism naukowych w Europie i Stanach Zjednoczonych Ameryki: *The International Journal for the Advancement of Counselling*; *The International Journal for Educational and Vocational Guidance*; *European Journal of Psychological Assessment* (do 2005); *European Review of Applied Psychology*; *Journal of Career Development* oraz *Journal of Vocational Behavior*; a także *Studiów Poradniczych / Journal of Counsellogy*.

Jean Guichard opublikował ponad 200 artykułów, rozdziałów książek, raportów naukowych i książek, a znaczna część Jego prac jest tłumaczona na język angielski, hiszpański, polski, rosyjski, włoski i portugalski. Pierwszy artykuł Guicharda (1985) *Sélection, auto-sélection et représentations sociales des lycéens* (*Selekcja, autoselekcja i reprezentacje szkolne licealistów*), mimo że napisany ponad 30 lat temu, pozostaje aktualny do dzisiaj. Temat, o którym postanowił pisać – reprezentacje społeczne – dziś również stanowi kluczową kategorię dla lepszego zrozumienia „związków, jakie istnieją między makrostrukturą społeczeństwa a systemem tożsamości jednostek” (Guichard, 2009, s. 257). Od 1982 roku Guichard krytycznie analizuje modele i koncepcje, struktury i systemy. Ujawnia rolę struktur edukacyjnych, ich dominujące zasady i interakcje oraz bada, w jaki sposób edukacja wpływa na strukturyzację reprezentacji społecznych. Na każdym etapie swoich prac badawczych zatrzymuje własne myślenie, aby ponownie krytycznie przeanalizować wcześniejsze refleksje. Żeby posuwać się do przodu w swojej pracy, stara się myśleć coraz głębiej i głębiej.

Dla Guicharda samo dotarcie do celu nie wystarczy, lecz swój namysł rozpoczyna ponownie, przepracowując raz jeszcze dane zagadnienie.

Nie sposób wymienić wszystkich realizowanych działań i projektów badawczych, wszystkich zajmowanych stanowisk i pełnionych funkcji, czy też wszystkich organizacji, którym służył i nadal służy swoim doświadczeniem. Warto jednak w tym miejscu pokrótce wspomnieć choćby o Jego kluczowej roli w Międzynarodowej Grupie Badawczej *Life Design*, o Jego studentach i nagrodach oraz wreszcie o Jego zaangażowaniu w pracę kierownika Katedry UNESCO w Instytucie Pedagogiki na Uniwersytecie Wrocławskim.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat Jean Guichard i Mark Savickas, jako współkierownicy międzynarodowego zespołu badawczego, zajmującego się badaniami nad karierą i procesem jej rozwoju, stworzyli innowacyjną linię zarówno nauki, jak i praktyki, która na nowo – w globalnym kontekście – zdefiniowała rozwój zawodowy jako *Life Design*. Tak rozumiana koncepcja konstruowania życia oferuje trzeci paradygmat psychologii poradnictwa XXI wieku, który wyrósł na paradygmacie doradztwa zawodowego, ufundowanym przez Franka Parsonsa na początku XX wieku i zaktualizowanym paradygmacie rozwoju kariery, wyartykułowanym i sformułowanym przez Donalda Supera w połowie XX wieku. Jean Guichard rozwija koncepcję dialogów konstruowania życia, inspirując innych zarówno do pogłębiania tego zagadnienia, jak i do poszukiwania nowych form interwencji w poradnictwie (Duarte, 2014, 2017).

Działalność Guicharda została doceniona w wielu krajach. Francja, Finlandia, Portugalia, Argentyna, Tunezja, Polska oraz trzy najważniejsze międzynarodowe stowarzyszenia przyznały Mu nagrody i wyróżnienia. W 2003 roku otrzymał najwyższe wyróżnienie akademickie we Francji – *Chevalier des palmes académiques*; w 2004 roku doktorat *honoris causa* na Uniwersytecie Joensuu w Finlandii; w 2008 roku uzyskał Nagrodę Amerykańskiego Stowarzyszenia Psychologicznego (*Society of Counseling Psychology*); w 2011 roku doktorat *honoris causa* na Uniwersytecie w Lizbonie (Portugalia); w 2012 roku otrzymał nagrodę za wybitny wkład w rozwój koncepcji konstruowania kariery i życia od *European Society for Vocational Designing and Career Counselling* (Europejskiego Towarzystwa Projektowania Zawodowego i Poradnictwa Kariery); również w 2012 roku doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Buenos Aires w Argentynie; w 2013 roku medal honorowy w Tunisie; w 2014 roku – został szczególnie wyróżnionym członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Psychologii Stosowanej (*Fellow of International Association of Applied Psychology*); i wreszcie w roku 2017 roku – honorowy Medal Uniwersytetu Wrocławskiego.

Wszystkie te nagrody i wyróżnienia są wyrazem uznania dla Jego wkładu w rozwój psychologii poradnictwa zawodowego, psychologii poradnictwa i konstruowania kariery. Jego prace nad rozwojem teorii i praktyki wspierania samo-konstrukcji w sposób szczególnie wyróżniły Go na arenie międzynarodowej

jako wybitnego uczonego, praktyka i lidera w swojej dziedzinie, co oczywiście nie wyczerpuje wszystkich zasług. Wystarczy wspomnieć o uznaniu byłych studentów, którzy do dziś uważają Go za ogromny autorytet oraz nadzwyczajnego nauczyciela i mentora.

Istotnym wymiarem pracy Guicharda jest również współpraca z wrocławskim środowiskiem poradniczym, a w szczególności z Uniwersyte-tem Wrocławskim, która zaowocowała utworzeniem w Instytucie Pedagogiki w 2013 roku Międzynarodowej Katedry UNESCO Całozyciowego Poradnictwa Zawodowego (*UNESCO Chair on Lifelong Guidance and Counseling*). Było to możliwe dzięki wcześniejszej wieloletniej wymianie doświadczeń, zapoczątkowanej jeszcze 1997 roku między Instytutem Pedagogiki a INETOP-CNAM, gdzie Guichard był wówczas dyrektorem. To dzięki Niemu możliwa była realizacja projektu badawczego, dotyczącego *międzykulturowego transferu koncepcji poradnictwa zawodowego*, którego wyniki posłużyły do opracowania polskich prac naukowych (Podgórnny, 2000; Drabik-Podgórnna, 2005). W kolejnych latach prof. Guichard wielokrotnie uczestniczył w organizowanych przez Instytut konferencjach, zaś pracownicy Instytutu na zaproszenie Profesora uczestniczyli z konferencjach zagranicznych.

W latach 2002, 2005, 2010, 2014 Guichard prowadził seminaria monograficzne, wykłady i warsztaty dla badaczy, doktorantów, studentów oraz doradców, dzieląc się swoim doświadczeniem na temat konstruowania tożsamości osobowych i zawodowych, wyjaśniał kategorię tranzykcji w psychologii poradnictwa, omawiał podejście konstruktywistyczne i wprowadzał w dialogi konstruowania życia. W każdym z tych naukowych wspólnych spotkań uczestniczyło ponad 120 osób.

Dzięki Niemu możliwa była również organizacja wizyty studialnej w INETOP-CNAM oraz w paryskich instytucjach poradnictwa kariery studentów pedagogiki (studiujących na specjalności: poradnictwo) w 2003 roku. Od 2005 roku studenci mają możliwość korzystania z jednej z podstawowych prac Guicharda, napisanej wspólnie z Michelem Huteau *Psychologia orientacji i poradnictwa zawodowego* (*Psychologie de l'orientation*), która wydana w języku polskim stała się podstawowym podręcznikiem dla wszystkich przyszłych doradców (Guichard, Huteau, 2005).

Dzięki prof. Guichardowi otworzyły się możliwości współpracy z innymi zagranicznymi ośrodkami badawczymi. To właśnie dzięki Niemu gościliśmy na wykładach prof. Bernadette Dumora (2003, 2005), Valerie Cohen-Scali (2013), Marka Savickasa (2014), Davida Blusteina (2016, 2017) oraz Marię Eduardę Duarte (2017).

Katedra UNESCO Całozyciowego Poradnictwa Zawodowego, pod Jego kierownictwem zainicjowała sieć międzynarodowej współpracy naukowej UNITWIN NETWORK *Life designing interventions (counseling, guidance, education) for decent work and sustainable development*, której członkami jest

18 uniwersytetów z całego świata: Uniwersytet Wrocławski (koordynator projektu), Institut Nationale d'Etude du Travail et d'Orientation Professionnelle (INETOP – CNAM) Paris – Francja, Université de Bordeaux (Francja), Université de Buenos Aires (Argentyna), Université de Lausanne (Szwajcaria), Université Catholique de l'Ouest – ANGERS (Francja), University of Iceland, Reykjavík (Islandia), University of Lisbon (Portugalia), University of Coimbra (Portugalia), University of Padova (Włochy), University of São Paulo (Brazylia), Université Laval – Québec (Kanada), Lesley University – Cambridge (USA), Università degli Studi di Firenze (Włochy), University of Pretoria (RPA), University of Eastern Finland – Joensuu (Finlandia), Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu oraz Uniwersytet im A. Mickiewicza w Poznaniu.

W historii Guicharda jako naukowca i badacza, można zauważyć, że zawsze stara się odpowiadać na nurtujące Go pytania, takie jak zróżnicowanie obiektów społecznych w strukturach spontanicznej wiedzy, jak aktywności i zawody, ich geneza, przekształcenia oraz rola w asymilacji nowej wiedzy, czy też różne sposoby indywidualnych relacji z własnym światem i z samym sobą.

Ten specjalny numer zaczyna się zatem od trzech ważnych artykułów Jeana Guicharda, w których prezentuje On zmiany w zakresie poradnictwa i wyzwania, jakie stoją przed nim we współczesnym świecie, oraz przedstawia autorską propozycję interwencji poradniczych, którą stanowią dialogi konstruowania życia.

W numerze zamieszczone zostały również inne teksty, które korespondują tematycznie z zagadnieniami poruszonymi w trzech głównych artykułach Guicharda. Wszyscy autorzy prezentowanego tomu, w mniejszym lub większym stopniu, dotyczą zagadnień związanych z zadaniami współczesnego poradnictwa, podejmują kwestie konstruowania własnego życia w obecnym zglobalizowanym świecie oraz dotyczą fenomenu dialogiczności relacji doradczej. Poniżej przedstawiamy tylko kilka wybranych – najważniejszych i najnowszych – prac Profesora w porządku chronologicznym:

- Guichard, J. (2004). Se faire soi [Making oneself self]. *L'Orientation Scolaire et Professionnelle*, 33, 499–534.
- Guichard, J. (2005). Life-long self-construction. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5, 111–124.
- Guichard, J., Huteau, M. (2006). Psychologie de l'orientation [Vocational Psychology] (2 wyd.). Paris: Dunod.
- Guichard, J., Huteau, M. (red.) (2007). *Orientation et insertion professionnelle: soixante-quinze concepts-clés*. Paris: Dunod.
- Guichard, J. (2008). Proposition d'un schéma d'entretien constructiviste de conseil en orientation pour des adolescents ou de jeunes adultes [Outline of a life designing counseling interview for adolescents and young adults]. *L'Orientation Scolaire et Professionnelle*, 37, 413–440.
- Guichard, J. (2009). Self-constructing. *Journal of Vocational Behavior*, 75 (3), 251–258.

- Savickas, M. L., Nota, L., Rossier, J., Dauwalder, J.-P., Duarte, M. E., Guichard, J., Soresi, S., Esbroeck, R. van, Vianen, A. E. M. van (2009). Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. *Journal of Vocational Behavior*, 75, 239–250.
- Collin, A., Guichard, J. (2011). *Constructing self in career theory and counseling interventions*. W: P. J. Hartung, L. M. Subich (red.), *Constructing Self in Work and Career. Concepts, cases and contexts* (ss. 89–106). Washington: American Psychological Association.
- Guichard, J. (2015). From vocational guidance and career counselling to life design dialogues. W: L. Nota, J. Rossier (red.), *Handbook of Life Design. From practice to theory, from theory to practice* (ss. 11–25). Ashland: Hogrefe.
- Guichard, J., Pouyaud, J. (2015). Processes of identity construction in liquid modernity: Actions, emotions, identifications and interpretations. W: R. A. Young, J. F. Domene, L. Valach (red.), *Counseling and action: Toward life-enhancing work, relationships, and identity* (ss. 91–114). New York: Springer.
- Guichard, J., Drabik-Podgorna, V., Podgórný, M. (red.) (2016). *Counselling and dialogues for sustainable human development*. Toruń: Adam Marszałek.
- Savickas, M., Guichard, J. (red.) (2016). Research on the Process of Narrative Career Counseling. *Journal of Vocational Behavior*, 97, 1–90.
- Guichard, J., Bangali, M., Cohen-Scali, V., Pouyaud, J., Robinet, M.-L. (2017). *Concevoir et orienter sa vie: les dialogues de conseil en life design [Designing a life: the life-design dialogues]*. Paris: Editions Qui Plus Est.
- Cohen-Scali, V., Pouyaud, J., Drabik-Podgorna, V., Podgórný, M., Aisenson, G., Bernaud, J. L., Moumoula, I., Guichard, J. (red.) (2018). *Interventions in Career Design and Education: Transformation for Sustainable Development and Decent Work*. New York: Springer.

Bibliografia

- Cohen-Scali, V., Pouyaud, J., Drabik-Podgorna, V., Podgórný, M., Aisenson, G., Bernaud, J. L., Moumoula, I., Guichard, J. (red.) (2018). *Interventions in Career Design and Education: Transformation for Sustainable Development and Decent Work*. New York: Springer.
- Duarte, M. E. (2014). Life-designing: Objectives, processes, instruments. *Journal of Counselology*, 3, 214–230.
- Duarte, M. E. (2017). Counselling and well-being: on the road to realities, *British Journal of Guidance & Counselling*, DOI: 10.1080/03069885.2017.1309641, 1–11.
- Drabik-Podgórný, V. (2005). *Innowacja edukacyjna w poradnictwie zawodowym. Aplikacja rozwiązań francuskich*. Kraków: Impuls.
- Guichard, J. (1982). *L'Université éclatée: approche des différentes populations d'étudiants s'inscrivant pour la première fois en 1979 dans les universités de la région Nord-Pas-de-Calais* (Thèse de doctorat de troisième cycle). Lille: Editions de la Région Nord-Pas-de-Calais et de l'Université de Lille III.

- Guichard, J. (1985). Sélection, auto-sélection et représentations sociales des lycéens, *L'Orientation Scolaire et Professionnelle*, 14 (3), 205–228.
- Guichard, J., Huteau, M. (2005). *Psychologia orientacji i poradnictwa zawodowego*. Tłum. zespół. Red. nauk. wyd. pol. V. Drabik-Podgórna. Kraków: Impuls.
- Guichard, J. (2009). Self-constructing. *Journal of Vocational Behavior*, 75 (3), 251–258.
- Guichard, J. (2012, październik). Wystąpienie wygłoszone z okazji wręczenia nagrody European Society for Vocational Designing and Career Counseling. Heidelberg.
- Podgórnny, M. (2000). *Strategie zachowań bezrobotnych: wymiar edukacyjny*. Wrocław: Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego.